

תפלת הדרך

כתב המחבר "היוצא לדרך, יתפלל: יר"מ ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתוליכנו לשלום וכו', וצריך לאמרה בלשון רבים, ואם אפשר יעמוד מלילך כשיאמרנה, ואם היה רוכב אין צריך לירד. אין לומר אותה אלא פעם אחת ביום, אפי' אם ינוח בעיר באמצע היום, אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת. הר"מ מרוטנבורג, כשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומרה אחר יהי רצון כדי להסמיכה לברכת הגומל חסדים ותהיה ברכה הסמוכה לחברתה. אומר אותה אחר שהחזיק בדרך; ואין לאומרה, אלא אם כן יש לו לילך פרסה, אבל פחות מפרסה לא יחתום בברוך (ולכתחלה יאמר אותה בפרסה ראשונה) (רש"י והר"י), ואם שכח מלאומרה, יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה ומשם ואילך יאמר אותה בלא ברכה". ע"כ.

מתי לומר תפלת הדרך

כתב בפסקי תשובות והכרעת האחרונים לחשב פרסה לפי מרחק הדרך ולא לפי זמן, ושיעורו הוא: 4.608 ק"מ לפי שיעורי החזו"א, ולהגר"ח נאה: 3.840 ק"מ, ונמדד לפי הדרך כולל הסיבובים שבו ולא במרחק אירי מהעיר.

כ"מ מדברי הראשונים והפוסקים הכא, וכ"ה עפ"י המבואר במשנ"ב (סק"ל) לענין מסילת הברזל, וכן העלה בשדי חמד מע' ברכות ס"י ב' אות ט"ו, אהלך באמתך פ"ט אות מ"ז, הליכות שלמה פכ"א הע' ז', שו"ת שבה"ל ח"י ס"י כ"א, ועוד הרבה, וכל זה דלא בשו"ת זכרון יהודה ס"י מ"ב דתלוי בזמן, ולפי דבריו חיוב תפלת הדרך הוא רק בנסיעה האורכת לכל הפחות 72 דקות, ודבריו הועתקו בשערים המצוינים בהלכה ס"י ס"ח סק"ב, ובשו"ת אור לציון ח"ב פ"ז אות כ"ז ושו"ת יבי"א ח"א ס"י י"ג הלכו בעקבות שו"ת רב פעלים ח"ב יו"ד ס"י מ' וח"ג יו"ד ס"י כ"ד ועוד כמה פוסקים וחששו לחשב לפי זמן (נסיעה 72 דקות) ולא לפי מרחק. ופלוגתא זו נוגעת בהרבה מקצועות בתורה, וע"ע מראי מקומות בסי' קס"ג אות א',

עיבור העיר

והנה במשנ"ב (סקכ"ט) כתב: ועיבורה של עיר, דהיינו שבעים אמה ומעט יותר סמוך לעיר, לאחר שכבר כלו כל הבתים, הרי הוא כבתוך העיר. ובביה"ל (ד"ה ואין) הוסיף לומר "כשיודע שאיזה עיר קרובה בצד דרך נסיעתו בתוך פרסה לא יאמר תפילת הדרך בחתימה בשם דהא ליכא מקום סכנתא", ועוד מצינו במחצית השקל (סק"ד) בזה"ל: "ואם יש בית עומד רחוק מן העיר תוך שבעים אמה ושיריים, וכן בית אחר עומד תוך ע' אמה ושיריים של בית ראשון וכן בית שלישי תוך ע' אמה ושיריים של בית שני, וכן לעולם, הכל נחשב תוך עיבורה של עיר".

ועפ"י מוצא דברים אלו, בהרבה מהדרכים הבינעירוניים בזמננו יהיה לנו חשש גדול אם ניתן לומר תפילת הדרך בברכה, שמצוי ישובים וכפרים ועיירות וכו' בצידי הדרך תוך שיעור פרסה אחד לשני, וגם נוסף בתים ובורגנין (בקתות ואהלים של שומרי גינות ופרדסים ואנשי הצבא וכדו') המצויים בצידי הדרכים, ופעמים שאין פרסה מבלי כל הנ"ל, ואף אם ידוע שיש פרסה מבלי הדברים הנ"ל כהיום שהנסיעה בכבישים בינעירוניים במהירות רבה, אולי עד שיספיק לומר תפילת הדרך יהיה כבר

בינת ההלכה

מאת יצחק בירך דסקל - דיין ומו"צ

גליון מס' קצה, פרשת בלק תשפ"ג

והפסקי תשובות

תמצית הלכות אקטואליות

על פי השו"ע והמשנה ברורה

בתוך פרסה לדברים הנ"ל שמהם ואילך עד עיר מחוז חפצו שוב אין פרסה או שבעים אמה מבתים בודדים בלעדיתם, והוי ליה כהגיע תוך פרסה סמוך לעיר ששוב אין לומר תפילת הדרך, ואם ימהר לומר תפילת הדרך אולי יקדימנו באופן שעדיין אינו בגדר שיצא מעיבורה של עירו.

ואכן ישנם הנוהגים עקב כך, ועוד כמה צירופים, שלא לומר תפילת הדרך בחתימה בשם כשקיימים החששות הנ"ל, ועפ"י הכלל דספק ברכות להקל.

דין תפלת הדרך בזמנינו

אמנם ידוע שמנהג רבים וביניהם גדולי ישראל לומר תפילת הדרך אפילו כשקיימים החששות הנזכרות, וטעם הדבר כי בזמננו עקב ריבוי תאונות הדרכים ניתן לומר שעפ"י הדין יש לומר תפילת הדרך גם כשאין שיעור פרסה בין עיר לעיר, כדין מקום שהוא בחזקת סכנה.

ועוד שבזמננו שעיקר תפילת הדרך הוא לא מחמת ליסטים וחיות רעות בדרך אלא מחמת סכנת תאונות דרכים, שוב אין להתחשב באותם ישובים הנמצאים בצידי הדרכים הבינעירוניים אשר חולפים מהם ביעף, ולדברי הפני יהושע (ברכות כ"ט ב) תפילה זו עיקרה בקשת רחמים ואפשר לומר אותה אפילו בספק אם חייב בה, ולכן שפיר עבדי אלו המקפידים לומר תפילת הדרך, ואף אם ספק אצלו אם כבר בגדר יצא מהעיר אפשר לסמוך על שיטת ה"ט"ז (סק"ז) ודעימיה שמיד שגמר בליבו והכין עצמו לצאת לדרך הגם שעדיין לא יצא יכול לאומרה. ולכן עדיף לאומרה כשעדיין בגדר לא יצא מהעיר מלהמתין עד שיצא ודאי חוץ לעיר ועקב מהירות הנסיעה אפשר שכבר נסע יותר מפרסה לעיר, ונמצא שלשיטת רש"י (ברכות כ"ט ב) וסייעתו שוב אין לאומרה, אף שלהלכה לא נקטינן כשיטת רש"י, וכדאיתא בשו"ע, למיחש לכתחילה מיבעיא, וכדכתב הרמ"א.

שיטות פוסקי זמנינו

בס' הליכות שלמה (שם) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שלדעתו בנסיעה מירושלים לבני ברק שהדרך מיושבת בכל אורכה אין לומר תפילה"ד בחתימה בשם, מכל מקום יאמרנה בלי חתימה בשם או בשומע תפילה שבשמו"ע. וכן ינהגו אלו הנוסעים מירושלים לבית שמש ולהיפך, וגם בנסיעה מירושלים לביתר נכון לעכשיו יש יותר משיעור פרסה (4600 ק"מ) בדרך מעיר זו לעיר זו, וכאמור להלן לכמה מן הפוסקים אין להתחשב בישובים שבצידי הדרך, והנוהגים לומר בנסיעות אלו תפילה"ד בחתימה בשם שפיר עבדי וכדלהלן.

ובתהילה לדוד בהקדמה לסימן זה הזכיר שבנסיעה ברכבת (וה"ה מכוניות בזמננו) היה לנו לברך תפילת הדרך אפילו בנסיעה פחות מפרסה, וכ"כ באורחות רבנו ח"א עמ' ס"ב בשם הגרי"י קניבסקי זצ"ל (ובתשובות והנהגות ח"א סי' קצ"ט שכן מטו בשם החזו"א זצ"ל) שבזמננו עקב ריבוי תאונות דרכים היה לנו לומר תפילת הדרך גם בנסיעה בתוך העיר אלא שאין לנו כח לחדש.

וכ"כ בשו"ת שבט הלוי ח"י סי' כ"א "אותם סכנת דרכים דזמננו, דהיינו תאונות דרכים, שכוחים בדרכים בין עירוניים, אף אם עובר ביעף בסמוך לישובים תוך פרסה בצידי הכביש, וכהאי גווני אריכות הדרך מחוץ לפרסה מעיר מוצאו מחייב תפילת הדרך", וכ"ש שלא להתחשב באותם בתים בודדים ובורגנין, דאפשר לצרף דברי א"א בוטשאטש שחולק על המחצה"ש וס"ל שאינן מצטרפין לעיבורה של עיר, וגם בדעת תורה סעי' ז' תמה על המחצה"ש בזה (ועיי"ש בהנהגת נכדו).